

BALET

VEČER TŘÍ BALETŮ

Choreografie a režie
Dirigent
Výtvarník scény
Výtvarník kostýmů
Sbormistr
Asistenti choreografie

Korepetitor
Inspicient

zasl. um. Albert Janíček
Jan Šrubař
zasl. um. Vladimír Šrámek
Josef Jelínek j. h.
Karel Kupka
Jarmila Kovalová
Alice Kvasnicová
prof. Vladimír Čech
Jaroslav Deršák

Zasloužilý umělec Albert Janíček oslavuje letošní sezónou čtyřicáté výročí uměleckého působení. Je z těch, kteří byli od mládí silně přitahováni divadlem, kteří zanechali své občanské zaměstnání a věnovali se své lásce — divadlu, onomu tylovskému „hadu z ráje“.

Právě letos, kdy si připomínáme Rok českého divadla, nelze nevpomenout na jeho zakladatele, na zakladatele českého divadla, kteří pomáhali obrozovat český jazyk a probouzeli národní uvědomění. Byly to tedy — láska k divadlu a nadšení, které se přenesly i na další generace.

Takovým byl i Albert Janíček. I on opouští své původní zaměstnání a stává se v roce 1942 elémem baletního souboru. Navštěvoval totiž baletní školu, kterou provozovalo divadlo, odkud se vybírali budoucí adepti tohoto umění. Vedoucí této školy a šéf baletu Emerich Gabzdyl rozpoznal velice záhy Janíčkův všestranný talent, takže mu za rok nabídl stálou smlouvu řádného člena baletu. Tak poznal nejen řemeslo svého budoucího umění, ale i celý divadelní provoz.

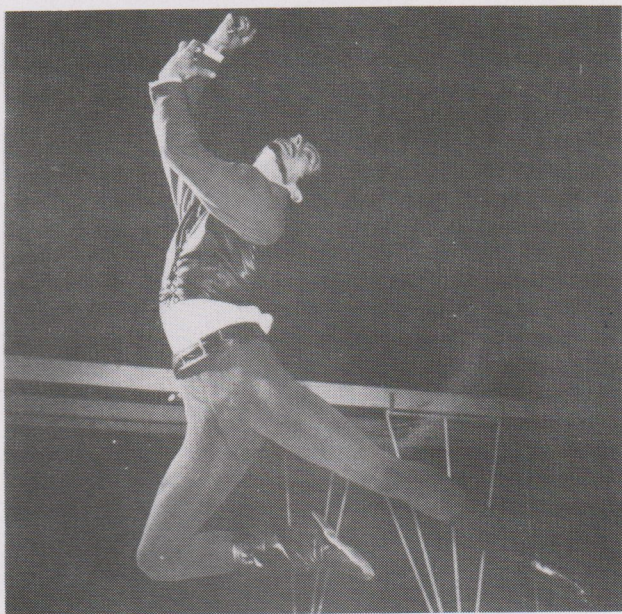
Tanečníci museli a dodnes musí spoluúčinkovat ve všech složkách, nejen v operách a operetách, ale i v činohrách. I když byla tato práce namáhavá, byla to jedinečná příležitost k poznání

problematicky různých žánrů. Tyto zkušenosti nemůže dát žádná vysoká škola.

V roce 1946 už získává mladý tanečník sólistickou smlouvu. Má stejné předpoklady jak pro klasický, tak i pro lidový tanec. Tyto své schopnosti rozvíjí dále v Armádním uměleckém souboru Víta Nejedlého.

V roce 1950 se vrací do Ostravy na svou mateřskou scénu a teď bychom stěží mohli vypočítávat všechny prince pohádkových baletů, které na jevišti vytvořil, ať už v Labutím jezeru, ve Spící krasavici, v Giselle, Sněhurce atd. Choreograf Emerich Gabzdyl v něm objevil i herecké umění, schopnost charakterizovat své postavy. Proto tančí v Čajkovského Labutím jezeru vedle prince i čaroděje Rudovouse, v Prokofjevově baletu Romeo a Julie Mercucia i Tybalta, v Hurníkově díle Ondráše i Juráše, v Bachčisarajské fontáně Gireje i Nuraliho, v Nedbalových Pohádkách vytváří Krejčíka i jednoho z nezapomenutelných Petrovských, v Podivuhodném Mandarinu — Mandarinu i měšťáka, Honzu v Pohádce o Honzovi a Jága v Hanušově Othellu.

Jeho charakterizační a taneční umění vrcholí v postavě Severjana v Prokofjevově baletu „Kamenný kvítek“.

Albert Janíček se už během své taneční kariéry, za níž byl oceněn titulem „zasloužilý umělec“, zabýval choreografickými pokusy, které byly velmi zajímavé.

Ale choreografem celovečerních baletů se stává až v roce 1972, kdy byl zároveň jmenován i šéfem baletního souboru. Jeho prvním celovečerním baletem je Coppélia, pak následuje Gerschwinovská fantazie, Čajkovského Spící krasavice, Matějkův balet o Rumcajsovi. Velký pozitivně kritický ohlas má jeho choreografie Soukupova baletu „Francois Villon“ a zajímavá je i jeho choreografie Janáčkovy prvotiny Rákos Rákoczy i Prokofjevův balet Romeo a Julie.

Zasloužilý umělec Albert Janíček není jen choreografem a režisérem a upravovatelem baletních libret, ale i jejich autorem. Napsal libreto ke Kupkově baletu Florella (Učitel tance) a pro L. Matějku „Pohádku o Rumcajsovi“, balet, který se zapsal do srdcí mladých diváků.

Opět bychom se dostali k vysokému číslu, kdybychom chtěli vypočítávat všechny choreografické práce šéfa baletu v operách, operetách, činohrách, v divadle i v televizních přenosech. K této umělecké práci se pochopitelně pojí i práce organizační, kterou musí jako šéf tělesa rovněž zvládnout. Výsledkem jeho snažení jsou četná vyznamenání, jak pro jeho osobu, tak i pro celý

soubor. Pracoval také v zahraničí — ve Finsku a SSSR, kde nastudoval baletní vložky do Smetanovy opery „Prodaná nevěsta“. Za zdařilé nastudování obdržel Vyznamenání ministra kultury Lotyšské SSR. Členové baletu získali uznání i na zahraničních zájezdech, které byly pod vedením zasl. umělce A. Janíčka podniknuty. Navíc je ještě iniciátorem baletní družby s Akademickým divadlem v Rize. Seznámil ostravské obcenstvo s prací významného choreografa, národního umělce SSSR Alexandra Lemberga, jehož vklad ostravskému baletnímu souboru je velice inspirativní.

Albert Janíček zve rovněž ke spolupráci významné československé choreografy a sólisty, aby členové jeho souboru neustále umělecky rostli na nových úkolech a požadavcích. Výsledkem těchto snah je stále zvuknější jméno, které balet Státního divadla v Ostravě získává.

Vedoucí výroby a technického provozu: ing. Ivan Bílek — Vedoucí dekoracních dílen: ing. Otto Gruszka. — Vedoucí výroby kostýmů: Eliška Zapletalová. — Jevištní mistři: Jan Benek, Zdeněk Václavek. — Mistr osvětlení: Oldřich Malý. — Mistr elektroakustiky: Bořivoj Wojnar. — Mistr vlásenkárny: Vojmil Nytra. — Mistr rekvizitárny: Eva Wiesnerová. — Mistr garderoby: Zlata Nezhybová.

Ivan Hurych — Zuzana Holeková — Libor Bernklau

Aram Chačaturjan **MAŠKARÁDA**

Colombína	Zuzana Holeková
Harlekýn	Ivan Hurych
Pierot	Libor Bernklau
Malíř	Jindřich Šimek

Aimová M., Ciencialová H., Dobešová H., Holúsková O., Kotýnková K., Malíková T., Muntágová D., Muroňová J., Pennová H., Sroková E., Všianská M., Rozehnalová H., Šimková A.

Bardyn Vl., Hlubinka R., Horák J., Koukol P., Kratochvíl L., Kuštor F., Kyndl T., Mohyla M., Novák L., Rozehnal P., Skupina M.

... Na maškarní se chodí bez suity
a na tituly se moc málo dbá,
maskou se zahaluje podoba,
aby tím líp se odkrývaly city.

... maska je vždycky něčím přitažlivá:
když mlčí, vzrušuje vás tajemstvím,
když promluví, je milá zase tím,
že si k ní domyslíme vše, co zbývá —
úsměvy, pohledy ... a co já vím!

(M. J. Lermontov: Maškaráda)

Aram Chačaturjan **MAŠKARÁDA**

Colombína	Zuzana Holeková
Harlekýn	Ivan Hurych
Pierot	Libor Bernklau
Malíř	Jindřich Šimek

Aimová M., Ciencialová H., Dobešová H., Holúsková O., Kotýnková K., Malíková T.,
Muntágová D., Muroňová J., Pennová H., Sroková E., Všianská M., Rozehnalová H.,
Šimková A.
Bardyn Vl., Hlubinka R., Horák J., Koukol P., Kratochvíl L., Kuštor F., Kyndl T., Mohyla M.,
Novák L., Rozehnal P., Skupina M.

. . . Na maškarní se chodí bez suity
a na tituly se moc málo dbá,
maskou se zahaluje podoba,
aby tím líp se odkrývaly city.

. . . maska je vždycky něčím přitažlivá:
když mlčí, vzrušuje vás tajemstvím,
když promluví, je milá zase tím,
že si k ní domyslíme vše, co zbývá —
úsměvy, pohledy . . . a co já vím!

(M. J. Lermontov: Maškaráda)

Alice Kvasnicová — Ctirad Ondráček

A. P. F. Borodin **POLOVECKÉ TANCE**

Kvasnicová Alice, Ernstová Ludmila,
Ondráček Ctirad, Hurych Ivan

Chlapci: Aimová M., Bělohávková I., Ciencialová H., Kotýnková K., Michalíková M.,
Muroňová J., Rozehnalová H., Všianská M., Chramostová R.

Polovecké

dívky: Bočanová V., Broncová K., Dobešová H., Holúsková O., Kopřivová M., Malíková T.,
Majerová V., Muntágová D., Pennová H., Sroková E., Šimková A., Wolfová P.,
Střelcová V., Ličková D.

Polovečtí

muži: Bardyn V., Hlubinka R., Horák J., Koukol P., Kratochvíl L., Kuštor F., Kyndl T.,
Mohyla M., Novák L., Rozehnal P., Skupina M., Šimek J.

Spoluúčinkuje sbor opery SDO

Z přímoří dech větrů, Stribogových vnuků,
přináší smršť šípů z poloveckých luků.
Země temně duní,
v řekách kal se vzdouvá,
nad polem prach víří,
prapory se čeří
a hlásají:

Z Donu,
od modrého moře

Polovci jdou, ženou divým tryskem oře.
Ruští vojíni jsou obklíčení sběří,
bojištěm se nese její pokřik lýtý.
Nebojácná, chrabrá vojska Igorova
přehradila pole červenými štíty.

(Slovo o pluku Igorově)

Libuše Kuklová — Libor Bernklau

G. Bizet — R. Šchedrin **CARMEN**

Carmen	Libuše Kuklová Ilona Felgrová
Don José	Libor Bernklau Ctirad Ondráček
Escamillo	Ctirad Ondráček Jindřich Šimek
Poručík Zuniga	Richard Böhm Jindřich Šimek

Kvasnicová A., Václavíková R., Muntágová D.

Bělohávková I., Dobešová H., Holúsková O., Malíková T., Majerová V., Muntágová D., Muroňová J., Rozehnalová H., Sroková E., Wolfová P., Bočanová V., Michalíková M., Šimková A.

Bardyn V., Hlubinka R., Horák J., Koukol P., Kratochvíl L., Kuštor F., Kyndl T., Novák L., Mohyla M., Rozehnal P., Skupina M.

Premiéra 18. června 1983 v Divadle Zdeňka Nejedlého.

Vrhl jsem se jí k nohám, vzal jsem ji za ruce a smáčel je slzami. Připomínal jsem jí všechny šťastné chvíle, které jsme spolu prožili. Nabízel jsem jí, že zůstanu lupičem, jen abych se jí líbil. Všechno jsem jí sliboval, všechno, všechno jsem jí nabízel, jen aby mě ještě měla ráda!

Odpověděla mi:

„Už tě nemohu mít ráda. A s tebou žít nechci.“

Zmocnil se mě vztek. Vytáhl jsem nůž. Přál jsem si, aby se vyděsila, aby mě prosila o milost. Ale ta žena, to byl ďábel!

„Tak naposled: chceš zůstat se mnou?“, zvolal jsem.

„Ne! Ne! Ne!“ řekla, dupajíc nohou. A strhla si s prstu prstýnek, který jsem jí dal a odhodila ho do křoví. Bodl jsem ji dvakrát. Padla při druhém bodnutí, bez výkřiku. Pořád ještě vidím její velké černé oči, jak se na mě upřeně dívaly. Potom se pomalu zakalovaly a zavřely.

(Prosper Mérimée: Carmen)

Aram Chačaturjan je vedle S. Prokofjeva a D. Šostakoviče nejvýznamnějším a nejpopulárnějším sovětským skladatelem. Narodil se v Tbilisi, ale jeho otec byl Armén. V dětství poznal lidovou kulturu národů a etnických skupin Zakavkazska. Silně na něho působilo umění lidových pěvců a vyprávěčů, takzvaných ašugů. Ti zpívali milostné písně a vyprávěli epické zkazky za doprovodu lidových nástrojů. Zvláště dobře se seznámil s uměním ázerbájdžánských a arménských ašugů. Jeho talent už od mládí osciloval mezi improvizací a starou tradicí, která přísně dodržuje neměnné předpisy. Hudebním školením, zaměřeným na evropskou hudbu, dosáhl jakési syntézy těchto dvou extrémních pozic. V roce 1921 byl přijat na hudební techniku, chtěl studovat, podle jeho slov „velké housle“, ale při violoncellu dlouho nezůstal. Přešel na studium skladby a v roce 1929 se stává na moskevské konzervatoři žákem profesora Mjaskovského. Absolvuje v roce 1934. Z té doby pochází několik jeho komorních skladeb, které však už nesou pečeť hudebního mistrovství. Vlivy ašugů se projevují nejvíce v jeho Taneční suitě z roku 1933, jejíž části tvoří například arménský, ázerbájdžánský a uzbecký tanec. Svými tvůrčími úspěchy se Chačaturjan záhy dostává na celosvětovou skladatelskou špičku. Za mistrovská díla lze označit jeho Klavírní koncert, Symfonickou píseň, Houslový koncert a scénickou hudbu k Lermontovově Maškarádě z roku 1941, z níž po dvou letech upravil symfonickou suitu. Těžisko jeho hlavního zájmu bylo v symfonismu. Všechny jeho skladby jsou poznamenány výrazným skladatelským rukopisem, což je na jedné straně sklon k improvizaci a na druhé záliba v květnaté bohatosti vyjadřovacích prostředků. Takové jsou i jeho vrcholné poválečné skladby-balet Spartakus (1954) a violoncellový koncert (1946). Jeho nejznámější baletní skladbou je Gajané se slavným šavlovým tancem. Suita Maškaráda bývá často příležitostí pro choreografy a baletní soubory, tak je Chačaturjanova hudba inspirující.

Už od dětství měl Alexander Porfijevič Borodin (1833 – 1887) stejně rád hudbu i chemii. V roce 1862 se stal členem hudební skupiny ruských pokrokových skladatelů – Mocné hrstky. V té době však už byl profesorem chemie na lékařsko-chemické katedře petrohradské univerzity. Se stejnou vážností se věnoval vědě i hudbě. Byl to vůbec člověk širokého všeobecného vzdělání. Členové Mocné hrstky jej zasvěcovali do tajů kompozice, protože všem bylo jasné, že Borodin má zcela mimořádný hudební talent. V roce 1867 dopsal svou první velkou hudební skladbu – I. symfonii – a už zde prokázal své velké schopnosti. Je to vlastně hudební obraz života ruského lidu, jež dále rozvíjí v II. symfonii. Byl velkým citem F. Liszta, kterého navštívil ve Výmaru. Jeho staf „Liszt ve Výmaru“ je i po literární stránce zcela mimořádná, souměřitelná s díly velikých ruských básníků. Když se veliký německý novoromantik dověděl, že Borodin pracuje jako chemik, radil mu: „To je vaše štěstí. Pracujte, stále pracujte, dokonce i tehdy, jestliže se vaše práce nebudou hrát, nebo vydávat, jestliže jim nikdo neporozumí. Věřte mi, samy si probijí cestu. Máte obrovský a originální talent. Neposlouchejte nikoho a komponujte tak, jak sám uznáte za vhodné.“

Liszt se také přičinil, aby se Borodinova II. symfonie hrála po celé Evropě. Borodin toužil složit operu. Stasov, mluvčí celé skupiny Mocná hrstka, mu doporučuje obrázek z historie, boj proti „Polovcům“, jak jej líčí staroruská literární památka z konce 12. století – Slovo o pluku Igorově. Borodin sám vypracoval libreto a práce celkem trvala 18 let. Předtím prostudoval množství lidových písní a staré ruské „byliny“ i historickou literaturu. Dílo bylo prvně provedeno v Petrohradě v roce 1890, tři roky po skladatelově smrti. Operu vlastně dokončili Rimskij-Korsakov a Glazunov. Dílo, jež dirigoval o premiéře K. A. Kučera, navazuje na Glinkův hudební odkaz.

Kromě toho je i autorem četných romancí, nejvíce na Heinova slova. Nejznámější je K břehům vzdálené vlasti (Puškin), napsaná pod dojmem Musorgského smrti. Na vlastní text vznikla balada Moře a znamenitého úspěchu dosáhl symfonickou básní Ve střední Asii, kde se obdivuhodným způsobem podařilo propojit ruskou a východní píseň. Orientální exotismus této skladby a Knížete Igora ukazuje dále ke Skrjabinovi, Stravinskému a Prokofjevovi a staly se inspiračním zdrojem pro sovětské skladatele, zvláště zakavkazských republik.

Rodion Ščedrin (nar. 1932) pochází z Moskvy. Vyrůstal v hudebnickém prostředí, jeho otec byl hudební vědec. Nemohl se snad ani věnovat něčemu jinému. Jeho nadání se projevilo velice záhy. Dokonce mohl na moskevské konzervatoři studovat dva obory — klavír a skladbu. V roce 1955 absolvoval kompozici svého I. klavírního koncertu, a sám jej interpretoval. Už jako posluchač konzervatoře zaujal zprávou o výpravě za lidovým uměním ve vologodském kraji, to je asi 600 km severovýchodně od Moskvy. Jeho další tvorba pak zájem o folklor výrazně poznamenává. V prvním období realizuje princip neofolklorismu nejtradičtěji zvláště v klavírních skladbách, v níž používá častušky. Prostřednictvím soudobého folklóru se tak snaží postihnout nové specifické jevy socialistického života. Programově využívá zdroje ruského lidového umění a tuto folklorní složku spojuje s moderní kompoziční technikou dodekafonie. Do tohoto tvůrčího období patří opera Nejen láska (1961) z prostředí kolchozu. Nejoriginálnější je tu žánrová stránka díla. Opět používá častušku, exponuje lidové nástroje, harmoniku a dokonce v opeře vystoupí i amatérský dechový orchestr. Ale Ščedrin všechny folkloristické podněty nenapodobuje pasivně, ale obzvlášťňuje je harmonicky, instrumentačně i formově. Typicky ruský tón mají i jeho symfonie. S formou experimentuje ve své II. symfonii (1966) a v koncertu pro orchestr Zvony napodobí tradičními i netradičními orchestrálními prostředky fascinujícími zvuk souboru ruských kostelních zvonů, spojené s melodikou středověkých nápěvů. V II. klavírním koncertu postupuje v rytmické vynalézavosti až k bitytmii a polyrytmii, využívá improvizace folklorního a jazzového typu a spěje až k aleatorice. Napoví to už za názvy jednotlivých vět: Dialogy, Improvizace, Kontrasty. S formou experimentuje i ve svém III. klavírním koncertu, když napřed uvádí variace a potom téma. Oratorium Lenin v srdci lidu je seriózním pokusem vyrovnat se s velkým tématem na úrovni nejnovějších skladebných postupů. Je to celovečerní dílo pro koloraturní soprán, alt, bas, smíšený sbor a velký symfonický orchestr. Text tvoří vzpomínky přímých svědků události kolem Leninovy smrti. V baletní tvorbě bere skladatel ohled především na potřeby širokého okruhu obecnosti. Ve svém prvním baletu Koniček hrbáček (1960) zpracovává starý pohádkový námět, který zhudebnil v minulém století Pugni. Druhým dílem je transkripce Bizetovy opery Carmen (1967). Tradiční baletní čísla dostávají autorovým zpracováním jiný smysl a význam. I zde pracuje soudobými vyjadřovacími prostředky. Z roku 1971 je jeho balet Anna Karenina. Cituje a parafrázuje tu Čajkovského motivy, které pak silně kontrastují s moderní harmonií. Soustředí se na osobní drama hrdinky a vyjádří je prostředky své osobité melodiky a rytmiky.

Baletní suita Carmen se rozšířila po celém světě zvláště v podání Maji Plisecké a v choreografii Kubance Albera Alonsa.

MN

Vydalo Státní divadlo v Ostravě, nositel Řádu práce, v redakci Miloslava Nekvašila, obálka a grafická úprava Mirek Tittler, fotografie Josef Hradil.
Vytiskly Moravské tiskarské závody, n. p., provoz 21, Ostrava 1, Novinářská 7, R 28511. Povoleno Sm KNV č. j. Kult. 804/83/Neme/Bř/403/16

STÁTNÍ DIVADLO V OSTRAVĚ

NOSITEL ŘÁDU PRÁCE

